

Plnost (dokonalost) / Dokonalost (plnost)

Prastará je představa – či spíše myšlenka – „plnosti“, kterou v evropská tradici najdeme třeba téměř na samém počátku filosofického myšlení (u Anaximandra), ale najdeme ji už zaznamenanou sanskrtem třeba ve starých komentářích k Védám (dnes o tom mluvil v Meteoru prof. Jaroslav Vacek, přesné znění si ještě vyhledám). Takovou „plností“ se podle Anaximadra vyznačuje ARCHÉ, „z níž všechno vzniká a do níž všechno zaniká“, a to aniž by z ní ubývalo nebo do ní něco přicházelo a v ní přibývalo. Tato představa či myšlenka je zřejmě také nějak přítomna v pozadí slova „dokonalost“, i když v českých kořenech tohoto slova je přítomna představa či myšlenka pohybu, který skončil, tedy dění, jež „dokonalo“ nebo „bylo dokonáno“. To je nepochybně nová, dodatečná příměs k myšlence plnosti již na počátku, tedy i k starořecké myšlence ARCHÉ. Zvláštní je ovšem ještě starší staroindická myšlenka, že i to, „co vznikne z plného“, je „také plné“. To už v myšlence ARCHÉ výslovně obsaženo není, aspoň jak se nám zdá: to, co vzniká z „počátku“, nemusí nutně být „plné“. Ale je toto naše zdání vsutku oprávněné? Především by bylo třeba vyjasnit, co to znamená „plné“ (eventuelně také „dokonalé“) – my dnes máme tendenci to spojovat s jakousi uceleností, celkovostí; hromada není a nemůže být „dokonalá“ ani „plná“, protože k ní vždycky něco můžeme přidat, ale můžeme z ní také něco ubrat. Staří Řekové spojovali „vznik“ (a to znamená skutečný vznik, nikoli náhodně se naskytuvší sestavu jinak spolu nespojených a nesouvisících jednotlivostí, „předmětů“) se zrozením, s FYSIS (řecké slovo je etymologicky spjato s FYEIN a FYESTHAI, tj. s aktivním rozením a pasivním narozením, „narožováním se“), ale měli za to, že takto „zrodem“ vznikají i studánky a potůčky, říčky i řeky, že tak vznikly i oceány, ale také horstva atd. Přesto už jim bylo zcela zřejmé, že takto se „nepravým způsobem zrodilo“ (= pseudo-zrodilo) ne všechno, že dochází také k nejrůznějším nahodilostem a tedy pouhým hromadám. Odtud byl pro filosofa jako Hérakleitos nezbytný další krok, totiž dotazování po tom, co vlastně je předpokladem a základem toho, aby se něco v pravém smyslu „zrodilo“ jako sjednocené (integrované) do „plnosti“, tedy do „celkovosti“ a tím „celku“.

(Písek, 081108-1.)